

בימות החמה סימן קללה הם, לכן מחזירין אותו (109).

ואילו בימות הגשמים, אם לא אמר "מושיב הרוח" אין מחזירין אותו, שהרי אין זה מעלה ולא מוריד, כי בכל מקרה אין הרוחות נעצרות.

אבל אם לא אמר בימות הגשמים "מוריד הגשם" מחזירין אותו, שהרי שינה ממטבע שטבעו חכמים בתפילה, להזכיר את הגשמים בימות הגשמים.

ולא עוד, אלא אפילו אמר בתפילתו "מעביר הרוח [שלא ינשב] ומפריח הטל [שלא ירד]", אין מחזירין אותו, שהרי לעולם אינם נעצרים, ואין בדבריו כלום (110).

תנא [שנינו בברייתא]: בעבים [עננים] (111) וברוחות, לא חייבו חכמים להזכיר. כלומר, לא חייבו חכמים להזכיר בתפילה את העננים והרוחות.

אמנם, ואם בא מרצונו להזכיר את העבים

והרוחות, מזכיר.

מאי טעמא? למה לא חייבו חכמים להזכיר את העבים והרוחות?

משום דלא מיעצרי [שאינם נעצרים] לעולם.

ותמהה הגמרא: ולא מיעצרי [וכי באמת אין העבים והרוחות נעצרים]?

והתני [והרי שנה] רב יוסף בברייתא: "וחרה אף ה' בכס ועצר את השמים", היינו מן העבים ומן הרוחות.

ומבאר רב יוסף את דבריו, ובא לשלול אפשרויות אחרות בביאור המקרא:

אתה אומר [כלומר, אנו אומרים] שהכוונה שיעצור ה' את השמים מן העבים ומן הרוחות.

או שמא אינו [אין הכוונה] אלא — שיעצור ה' את השמים מן המטר?

קלקל בדבריו!

אמנם המעדני יום טוב [על הרא"ש במסכת ברכות פרק ד' אות נ'] כתב, שאין זה תימה כלל, שהרי בעלמא חזרה בתוך כדי דיבור — נחשבת חזרה. ואם כן, אפשר לומר שבאופן שאי אפשר לתקן בענין אחר, אלא בחזרה, תועיל חזרה אף שלא בתוך כדי דיבור. שהרי על כל פנים מוכח מחזרתו שאינו רוצה במה שאמר תחילה, וכלפי שמיא גליא שחזור בו.

109. מה שאין כן כשהזכיר את הרוחות, אף שהם סימן לגשם, והגשם בקיץ — סימן קללה הוא, מכל מקום היות ולא מיעצרי, אין מחזירין אותו. שיטה לבעל הצרורות.

110. כך כתב רש"י. וכתבו המפרשים, דהיינו שאמר סתם דברים בתפילתו, ולכן אין זה מעלה ולא מוריד. ויש שהוכיחו מכאן, שאם דיבר באמצע תפילתו, אף שעשה שלא כהוגן, אין מחזירין אותו.

והרא"ה ורבינו יעקב מלוניל פירשו, שהכוונה שאמר "מעביר הרוח" בימות הגשמים, ו"מפריח הטל" בימות החמה. ובעל המכתם מפרש, שהכל מדובר בימות הגשמים.

111. דהיינו, לומר בתפילה "מקשר עבים". רש"י.